

Ciclurile dilemei

„Societatea își manipulează mai puțin
bine miturile decât o manipulează
miturile sale pe ea.”
Edgar Morin

Din punct de vedere principal este greu să stabilești cauza crizei economice actuale. Și asta nu doar pentru că este o criză globală. Analizele, de la cele docte la cele emoționale, pun totul pe seama unui exces al naturii umane: lăcomia. Evadarea în factologie însă ecranează posibilitatea de a căuta cauza cauzelor.

Partea dilematică a identificării cauzei nu poate fi ascunsă. În fapt, este o dublă dilemă: cauza trebuie căutată în nebulozitatea naturii umane sau în excrescențele conduitei umane? Dacă suntem atrași de explicațiile emoționale, cu finalitate moralizatoare, ne rătăcim în hățișurile primului teritoriu dilematic. Dacă ambiționăm să păstrăm contactul cu raționalul ne aventurăm pe cărările întortocheate ale celui de-al doilea tărâm dilematic.

Oricum, turbulențele explicative sunt de neevitat datorită diversității propensiunilor. Nu contează dacă acestea sunt stimulate, interesate sau inconștiente. Ceea ce rămâne este doar riscul de a nu învăța nimic sau de a favoriza amnezia ciclică, aflată în contratimp cu ciclurile economice. Când beneficiem de avantajul ciclic, uităm că acesta se va sfârși, iar când se epuizează energia ciclului economic ne revine memoria prea târziu.

Drama ține de imposibilitatea de a concilia idealitatea naturii umane cu imaginativul conduitei umane. Idealul care structurează natura umană ar trebui atins de imaginația creativă proprie conduitei umane. A vrea să fie mai bine este realizat ca act prin a vrea să fie mai mult.

În perspectivă economică, puterea, ca temă a naturii umane, este rezolvată printr-o valoare a conduitei umane, avuția. Adică o metodă este substituită de un instrument, o viziune, de un fenomen. Spiritul este acoperit de materie.

Idealitatea, ca formă de funcționalitate a absolutului, nu diferențiază, nu discriminează. Este, în esență, starea echilibrului atins doar în utopiile întemeietoare. Natura umană nu calculează proporții. După natură, toți suntem

egali. În schimb, condiția umană, centrată după prima modernitate pe avuție, se supune forței centrifuge, de tip paretian, în raport cu proprietatea bunăoară. Societatea postmodernă își exhibă legea lui „20 versus 80” și împământenește metoda brzezinskiană a tittytainment-ului.

O stare serenică precum natura umană nu poate fi placenta cauzei unei crize economice. Oricât de mult s-ar stimula pavlovian prin credite lăcomia consumului, izvorul crizei nu este în sălașul voinței de mai bine cu care este încărcată umanitatea. Voința de mai mult, lustruită de principiul puterii legitimate de avuție, declanșează agresiunea conduitei umane asupra naturii umane.

Criza actuală este declasarea naturii umane de către condiția umană motivată de avuția cu orice preț. Cauza cauzelor rezidă în forțarea principiilor, metodelor și instrumentelor prin care avuția cu orice preț se substituie puterii cu orice preț. Condiția umană ca univers al diferențierii dislocă natura umană ca generator al identificării cu proporțiile.

Criza globală pune în evidență o răscruce a experienței umane. Un traseu, deschis de Iluminismul mecanicist și cantitativist, s-a împotmolit în propriile-i reziduuri și un alt traseu, al celei de-a doua modernități, cu orizontul său clădit pe proporțiile firești între condiția umană și natura umană, se înfiripă în conștiința universală. Cu cât se stăruie să se înainteze pe primul traseu criza devină mai violentă, cu cât se grăbește opțiunea pe celălalt traseu, criza va fi una de înnoire, care merită să fie parcursă. În definitiv, ciclurile economice repetă anotimpurile: după lăncezeala și frigul iernii urmează muncile de primăvară și trezirea la exuberanță a naturii.